

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ THU HIỀN

**PHÁT TRIỂN TÀI NGUYÊN RỪNG GẮN VỚI
GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN VỊ XUYÊN TỈNH HÀ GIANG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ ĐỊA LÝ HỌC

THÁI NGUYÊN, 2013

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ THU HIỀN

**PHÁT TRIỂN TÀI NGUYÊN RỪNG GẮN VỚI
GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN VỊ XUYÊN TỈNH HÀ GIANG**

Chuyên ngành: Địa lý học

Mã số: 60.31.0501

LUẬN VĂN THẠC SĨ ĐỊA LÝ HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Dương Quỳnh Phương

THÁI NGUYÊN, 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác.

Thái Nguyên, ngày 28 tháng 04 năm 2013

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Hiền

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới T.S Dương Quỳnh Phương - Người đã trực tiếp hướng dẫn khoa học và tận tình chỉ bảo, giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo trong khoa Địa lý, tổ bộ môn Địa lý kinh tế - xã hội và các thầy cô khoa Sau Đại học, trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã động viên, dạy bảo, chỉ dẫn, đóng góp ý kiến và tạo điều kiện thuận lợi cho em hoàn thành luận văn.

Nhân dịp này, tác giả xin chân thành cảm ơn các cơ quan ban ngành và nhân dân tỉnh Hà Giang, huyện Vị Xuyên đã nhiệt tình giúp đỡ trong việc nghiên cứu thực tế, cung cấp số liệu, tài liệu và nhiều thông tin hữu ích liên quan đến luận văn

Cuối cùng, tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn tới gia đình và người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên và tạo mọi điều kiện để tác giả có thể hoàn thành luận văn.

Trong quá trình học tập và nghiên cứu, mặc dù bản thân đã rất cố gắng, song luận văn không tránh khỏi những thiếu sót và hạn chế, kính mong các thầy giáo, cô giáo và các bạn quan tâm góp ý để luận văn được hoàn thiện hơn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày 28 tháng 04 năm 2013

Tác giả

Nguyễn Thị Thu Hiền

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các chữ viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng	v
Danh mục các hình	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu đề tài	2
3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu.....	7
4. Giới hạn và phạm vi nghiên cứu	8
5. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu	8
6. Những đóng góp của luận văn	11
7. Cấu trúc đề tài	11
NỘI DUNG	12
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ MỐI QUAN HỆ GIỮA PHÁT TRIỂN TÀI NGUYÊN RỪNG VÀ GIẢM NGHÈO	12
1.1. Cơ sở lí luận	12
1.1.1. Rừng và phát triển lâm nghiệp.....	12
1.1.2. Nghèo và giảm nghèo	22
1.1.3. Mối quan hệ giữa phát triển tài nguyên rừng và giảm nghèo	25
1.2. Cơ sở thực tiễn	29
1.2.1. Tổng quan về phát triển tài nguyên rừng và vai trò trong việc giảm nghèo của Việt Nam.....	29
1.2.2. Tổng quan phát triển tài nguyên rừng và vai trò đối với giảm nghèo của đồng bào các dân tộc khu vực miền núi phía Bắc	37

Tiểu kết chương 1.....	39
Chương 2: PHÁT TRIỂN TÀI NGUYÊN RỪNG VÀ VAI TRÒ ĐỐI VỚI GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN VỊ XUYÊN TỈNH HÀ GIANG	40
2.1. Khái quát chung về huyện Vị Xuyên.....	40
2.1.1. Vị trí địa lí và phạm vi lãnh thổ	40
2.1.2. Đặc điểm môi trường tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	42
2.1.3. Đặc điểm kinh tế xã hội	44
2.2. Thực trạng nghèo ở huyện Vị Xuyên tỉnh Hà Giang.....	45
2.3. Tài nguyên rừng và vai trò đối với việc giảm nghèo ở huyện Vị Xuyên	49
2.3.1. Thực trạng tài nguyên rừng của huyện Vị Xuyên tỉnh Hà Giang...	49
2.3.3. Vai trò của tài nguyên rừng đối với giảm nghèo ở huyện Vị Xuyên	65
2.4. Phong tục tập quán và kiến thức bản địa trong việc quản lí, bảo vệ và phát triển tài nguyên rừng ở Vị Xuyên	85
2.4.1. Phong tục tập quán của các dân tộc trong việc quản lí, khai thác và bảo vệ rừng	85
2.4.2. Kiến thức bản địa của các dân tộc trong việc quản lí, khai thác và bảo vệ rừng	89
2.5. Điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức trong việc phát triển tài nguyên rừng gắn với giảm nghèo ở huyện Vị Xuyên.....	91
2.5.1. Điểm mạnh(Strengths)	91
2.5.2. Điểm yếu (Weaknesses).....	92
2.5.3. Cơ hội (Opportunities)	93
2.5.4. Thách thức (Threats)	94
Tiểu kết chương 2.....	95
Chương 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM PHÁT TRIỂN TÀI NGUYÊN RỪNG VÀ GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN VỊ XUYÊN TỈNH HÀ GIANG ..	96
3.1. Quan điểm, định hướng chung.....	96
3.1.1. Quan điểm	96

3.1.2. Định hướng chung.....	96
3.2. Các giải pháp nhằm phát triển tài nguyên rừng và giảm nghèo, nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân ở huyện Vị Xuyên	97
3.2.1. Phát huy kiến thức bản địa trong bảo vệ, quản lí và phát triển tài nguyên rừng.....	97
3.2.2. Giải pháp về đất đai và thực hiện chính sách giao đất, giao rừng cho thôn bản và từng hộ gia đình quản lí.....	99
3.2.3. Tăng cường và phát huy vai trò của cộng đồng trong việc phát triển tài nguyên rừng	101
3.2.4. Giải pháp về đầu tư, hỗ trợ người dân, đặc biệt là hộ nghèo tham gia trồng và bảo vệ rừng.....	103
3.2.5. Giải pháp về thị trường tiêu thụ sản phẩm.....	104
3.2.7. Giải pháp về tuyên truyền	106
3.2.8. Giải pháp xây dựng, phát triển mô hình giảm nghèo từ tài nguyên rừng.....	107
3.2.9. Giải pháp khuyến lâm cho hộ nghèo.....	108
3.2.10. Các giải pháp khác	109
Tiểu kết chương 3.....	110
KẾT LUẬN	111
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN VĂN ...	113
TÀI LIỆU THAM KHẢO	114
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Từ viết tắt	Nghĩa
135	Chương trình xóa đói giảm nghèo
661	Chương trình 5 triệu ha rừng
CIFOR	Trung tâm nghiên cứu Lâm nghiệp Quốc tế
DFID	Phòng Phát triển Quốc tế
ESCAP	Hội nghị về xóa đói giảm nghèo khu vực Chín
FAO	Tổ chức Nông Lương Liên Hợp Quốc
FSSP	Đối tác hỗ trợ ngành Lâm nghiệp
ICRAF	Tổ chức nghiên cứu Nông Lâm thế giới
KTXH	Kinh tế xã hội
LĐ&TBXH	Lao động và thương binh xã hội
LSNG	Lâm sản ngoài gỗ
NN&PTNT	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
TNTN	Tài nguyên thiên nhiên
UBND	Ủy ban nhân dân
WB	Ngân hàng thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

Trang

Bảng 1.1. Diện tích rừng của Việt Nam tính đến ngày 31/12/2011	29
Bảng 1.2. Diện tích rừng trồng tập trung của Việt Nam giai đoạn 1990-2010	31
Bảng 1.3. Sản lượng gỗ khai thác của Việt Nam giai đoạn 2000-2010.....	31
Bảng 1.4. Diện tích rừng của Việt Nam theo loại chủ quản lý tính đến ngày 31/12/2011.....	32
Bảng 1.5. Diện tích rừng bị cháy và bị chặt phá ở nước ta giai đoạn 2000-2009	33
Bảng 1.6. Diện tích rừng, tỉ lệ che phủ rừng và tỉ lệ hộ nghèo của Việt Nam giai đoạn 2010 - 2011.....	36
Bảng 1.7. Diện tích rừng trồng tập trung ở Trung du miền núi phía Bắc và tỉ lệ so với cả nước giai đoạn 2000 - 2010	37
Bảng 1.8. Sản lượng gỗ khai thác của Trung du miền núi phía Bắc giai đoạn 2000-2010.....	38
Bảng 2.1. Số hộ nghèo và tỉ lệ hộ nghèo phân theo xã, thị trấn của huyện Vị Xuyên tỉnh Hà Giang năm 2012	46
Bảng 2.2. Thu nhập bình quân trên đầu người và bình quân lương thực trên đầu người của huyện Vị Xuyên so với cả nước	47
Bảng 2.4. Biến động diện tích rừng đặc dụng của huyện Vị Xuyên giai đoạn 2007 - 2012.....	53
Bảng 2.5. Kết quả nghiên cứu sơ lược về đa dạng sinh học một số khu bảo tồn huyện Vị Xuyên năm 2007	54
Bảng 2.6. Biến động diện tích rừng sản xuất của huyện Vị Xuyên giai đoạn 2007 - 2012.....	55
Bảng 2.7. Diện tích rừng trồng tập trung của huyện Vị Xuyên giai đoạn 2000 - 2011.....	56
Bảng 2.8. Số lượng cây trồng phân tán của huyện Vị Xuyên giai đoạn 2000-2011	57

Bảng 2.9. Số vụ cháy rừng và mức độ thiệt hại ở huyện Vị Xuyên giai đoạn 2009 - 2012	59
Bảng 2.10. Diện tích đất lâm nghiệp và tỉ lệ so với diện tích đất tự nhiên phân theo các xã, TT huyện Vị Xuyên năm 2012	63
Bảng 2.11. Đối tượng thu hái LSNG theo công dụng.....	71
Bảng 2.12. Lịch mùa vụ của một số loài LSNG được người dân khai thác	73
Bảng 2.13. Một số loài cây thuốc quý có giá trị trên thị trường	74
Bảng 2.15. Thu nhập LSNG theo nhóm kinh tế hộ	76
Bảng 2.16. Tỉ trọng cơ cấu thu nhập từ rừng của các nhóm hộ83